

Social- og ældreminister Astrid Krag's talepapir

Anledning	SOU alm. del – samrådsspørgsmål A og B
Dato / tid	9. december 2021, kl. 13.00-15.00
Sted	Social- og Ældreudvalget
Talens varighed	Ca. 15 min.
Talens formål	Svar af samrådsspørgsmål A og B
Publikum og programpunkt	SOU

Samrådsspørgsmål A

Ministeren bedes redegøre for, hvordan ministeren vil sikre en værdig ældrepleje, og hvordan ministeren vil sikre, at ældre får den hjælp, de har behov for? Der henvises til artiklen i Berlingske den 10. november 2021 "I stedet for toiletbesøg må ældre gå med ble: "Sådan er det jo"", samt artiklen i Sjællandske den 10. november 2021 "Opråb fra sygeplejerske: Nej til to fremmede i samme akutstue".

Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Adsbøl (DF).

Samrådsspørgsmål B

Ministeren bedes redegøre for, hvorledes ministeren mener, at danskernes ældrepleje er forbedret siden regeringsskiftet i 2019, når vi igen og igen kan konstatere, at ældres omsorg svigtes – senest med en undersøgelse fra FOA, hvor 1.600 medlemmer tilkendegiver at: "ældre borgere får medicin som kunne være undgået med ekstra omsorg", "ældre får ble på i stedet for at blive hjulpet på toilettet" og "ældre kommer tidligere i seng end de selv ønsker" (Berlingske Tidende den 11. november 2021).

Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Mette Thiesen (NB) og Jane Heitmann (V).

[Indledning]

- Tak for samrådsspørgsmålene A og B. Jeg er glad for, at det har været muligt at behandle de to samrådsspørgsmål under ét, da de for mig at se jo hænger tæt sammen. Jeg har set meget frem til vores drøftelser i dag.
- De to samrådsspørgsmål, som vi skal drøfte samlet i dag, tager udgangspunkt i nogle konkrete eksempler, som er kommet frem i forbindelse med en rundspørge blandt lidt over 1.600 FOA medlemmer.
- Her berettes der om ældre, der får ble på, selvom de med lidt hjælp godt ville kunne komme på toilettet. Om ældre, der bliver lagt i seng før eller længe efter deres eget ønske. Og om brug af fx beroligende medicin, som kunnet været undgået med ekstra omsorgsarbejde.
- Det er helt uacceptabelt.
- Der henvises i samrådsspørgsmål A også til spørgsmålet om to fremmede i samme akutstue, og jeg går ud fra, at det vedrører de kommunale akutfunktioner, der varetages i hjemmesygeplejen. Og for lige at tage den del her indledningsvist, så ved jeg, at Karina Adsbøl har fået et særskilt svar fra sundhedsministeren den 18. november 2021.
- Sundhedsministeren oplyser i svaret, at Sundhedsstyrelsen i deres "Kvalitetsstandarder for kommunale akutfunktioner i hjemmesygeplejen" fastsætter rammen for kvaliteten af indsatsen i de kommunale akutfunktioner. Der indgår ikke krav om enestuer i Sundhedsstyrelsens kvalitetsstandarder for de kommunale akutfunktioner. Og når man indlægges på sygehuset, kan dette også ske på flermandsstuer.
- Det fremgår af sundhedsministerens svar, at Sundhedsstyrelsen har fået til opgave at revidere kvalitetsstandarderne med henblik på at stille større krav til indsatsen på de kommunale akutfunktioner, så langt flere borgere kan hjælpes i eller tæt på eget hjem.
- Og det er, hvad jeg kan sige om det på nuværende tidspunkt.
- Selvom artiklerne også viser, at det ikke er alle medarbejdere, der oplever, at hverdagen i ældreplejen ser ud som disse eksempler, så er det alligevel et signal om, at

noget er galt. Og det er ikke sådan, vores ældrepleje skal være.

- Vi har tidligere set endog meget grelle eksempler på omsorgs- og plejесvigt i forbindelse med sagerne om Else og Niels sidste sommer.
- Ældreplejen i Danmark fungerer mange steder godt. Med dygtige og engagerede medarbejdere, der hver dag arbejder for at give den bedst mulige pleje og omsorg til vores ældre medborgere.
- Selvom vi skal passe på med ikke at lade de enkelte sager og eksempler tegne det samlede billede af vores ældrepleje, så kan vi omvendt heller ikke blot "parkere" dem som triste enkeltsager.
- For der er noget galt i den måde, vores ældrepleje har udviklet sig på henover årene. Og det er der for mig at se flere grunde til.

[Udfordringsbilledet]

[Demografi- og rekrutteringsudfordringer]

- Ældreplejen står i disse år foran store udfordringer. Det gælder ikke mindst som følge af den demografiske udvikling, samt udfordringer med at skaffe den nødvendige arbejdskraft.
- Den demografiske udvikling betyder, at der i de kommende år bliver mange flere ældre, og det lægger pres på de offentlige budgetter. I 2025 vil der være 69.000 danskere over 70 år end i dag.
- Det er dejligt, at vi bliver flere ældre. Men vi er nødt til at se i øjnene, at der følger en regning med, når befolkningssammensætningen ændrer sig, hvis vi vel at mærke ønsker at bevare den velfærd, vi kender i dag.
- En forudsætning for at bevare den velfærd, vi kender, er, at der er tilstrækkeligt med personale. Og mange kommuner oplever allerede nu store udfordringer med at rekruttere medarbejdere til ældreområdet.
- Det presser det daglige arbejde i ældreplejen, hvor medarbejderne mange steder løber stærkt – alt for stærkt.

[Pres på driften og kerneopgaven]

- For mig at se er der over en årrække sket et skred i den måde, ældreplejen fungerer på i praksis. Mange ældre oplever en hverdag præget af for få og også for stort skift af medarbejdere.
- Der er travlhed og fokus på ydelser frem for mennesker. Dette forstærkes af den demografiske udvikling med flere ældre og de aktuelle rekrutteringsudfordringer. Men det skyldes ikke kun, at vi bliver flere ældre, og at der er problemer med at skaffe personale.
- Jeg tror, at de seneste mange års styringslogik med udgangspunkt i New Public Management har medført et alt, alt for stort fokus på dokumentation og proces, som stjæler tiden fra det vigtigste, nemlig tiden til omsorgen og nærværet. Den sunde fornuft og fagligheden har mange steder måtte vige for en alt for stram styring.
- Og dermed er der en risiko for, at man glemmer, hvem det hele handler om – nemlig den enkelte ældre og de pårørende – og det, der er kerneopgaven i ældreplejen. Plejen, omsorgen og nærværet.
- Mange medarbejdere oplever fx, at de bruger for meget tid på unødigt dokumentation.
- Og de ældre oplever, at der kommer for mange og skiftende medarbejdere i deres hjem. Det kan føles utrygt for den ældre og kan samtidig gøre det vanskeligt at sikre kontinuitet i plejen og i relationen til den enkelte ældre.
- Vi er, som jeg ser det, nødt til at være ærlige omkring, at vi på nogle stræk i vores samfund har mistet fokus på kerneopgaven i vores nære velfærd, nemlig at sikre nærvær og omsorg. Det er ikke sket af ond vilje, og vi har alle – på tværs af folketingspolitikere, kommunalpolitikere og kommunale forvaltninger – et medansvar.

[Hvor skal vi hen med vores ældrepleje]

- Jeg er optaget af, at vi får vores ældrepleje tilbage på sporet. At vi kommer tilbage til kernen i det, vores ældrepleje handler om. Nemlig plejen, omsorgen og nærværet.
- Og at vi giver plads og rum til, at medarbejderne kan bruge deres faglighed og deres sunde fornuft. Så det igen bliver

attraktivt at søge ind i faget, og så vi kan fastholde folk både på uddannelserne og i sektoren.

- Det er et langt sejt træk, og det er ikke noget, vi kan lykkes med fra den ene dag til den anden – det kommer til at tage tid.
- Men vi er i gang.

[Hvad har regeringen gjort?]

[Tilsyn og læring]

- Noget af det første den her regering gjorde, var at fjerne omprioreringsbidraget, som den tidligere regering indførte, og som hvert år tvang kommunerne til store besparelser på velfærden, som jeg også tror er stærkt medvirkende til nogle af de vidnesbyrd, vi kan læse om i Berlingskes undersøgelse blandt FOA-medlemmerne.
- Siden da er vi kommet med en række initiativer på ældreområdet.
- Noget af det første, jeg gjorde som ældreminister, var – sammen med Folketingets partier - at få lovgivning på plads med styrket fokus på læring i tilsynet med ældreplejen. Tilsyn handler ikke kun om kontrol – det handler i høj grad også om at lære af fejl. Og hvis vi skal skabe forbedringer de steder, hvor der er problemer med kvaliteten i ældreplejen, så skal de have hjælp til at komme videre.
- Den hjælp har vi sikret ved at indføre obligatoriske opfølgings- og læringsforløb i forlængelse af et påbud fra Ældretilsynet. Den nye lovgivning om styrkelse af det statslige ældretilsyn var en opfølgning på sidste års aftale om udmøntning af reserven.

[Omsorg og nærvær og faste teams med kendte medarbejdere]

- De ældre skal kunne regne med, at de medarbejdere, der kommer i deres hjem for at hjælpe dem, er mennesker de har mødt før. Medarbejdere, der kender borgeren og kan se, hvis noget er anderledes, end det plejer at være.
- Samtidig skal hjælpen i højere grad tage udgangspunkt i den enkelte ældre, og den ældre og de pårørende skal selv

have mere indflydelse på hverdagen. Det er sagt mange gange før, men vi vil gøre noget ved det.

- I finanslovsaftalen for 2020 afsatte vi 245 mio. kr. i 2020 og 2021 til indsatser, der skal udvikle og afprøve nye innovative veje til at styrke omsorg og nærvær for borgere i ældreplejen. Og som en integreret del af projekterne skal der også ses på muligheden for at reducere unødvendige dokumentationskrav, som kan frigive mere tid til den enkelte ældre.
- Midlerne er gået til 31 indsatser, der arbejder inden for syv temaer: Den hollandske Buurtzorgmodel, digitale løsninger, bestyrelser på plejecentre, pårørende, tværfagligt samarbejde, værdighed og det nærværende møde mellem personale og borger samt kvalitet i ydelserne og plejen.
- Oveni i det har vi afsat 192 millioner kroner, der mere specifikt skal bruges til at udvikle lokale modeller for faste teams i hjemmeplejen.
- Allerede nu møder nogle af vores ældre faste teams af kendte ansigter, der selv tilrettelægger den daglige pleje og omsorg.

[Velfærdsaftalekommunerne]

- På samme måde har vi frisat tre kommuner fra bureaukrati, dokumentation og endeløse regler, så de selv kan styre, hvordan de vil tilrettelægge hverdagen på plejehjemmene og i hjemmeplejen.
- Med de såkaldte velfærdsaftaler får kommunerne mulighed for at gøre tingene helt på deres egen måde og gøre deres egne erfaringer. De har større frihed til at tilrettelægge hjælpen, så den snor sig omkring den ældres behov, i stedet for at den ældre skal sno sig i systemet.
- Jeg håber og tror, at kommunerne får gjort sig nogle rigtig gode erfaringer, som kan inspirere andre og være med til at sætte en ny retning for ældreområdet.

[Ældretopmøder og fælles charter]

- Et af grundlagene for at sætte en ny retning for ældreplejen blev startet med de to ældretopmøder, vi har afholdt

sammen med Ældre Sagen, FOA og KL. Her har vi stillet skarpt på ældreplejens udfordringer og mulige løsninger.

- I forlængelse af ældretopmødet i september i år blev parterne enige om at definere en overordnet retning for det videre arbejde med en tryk og værdig ældrepleje. Vores visioner er nu nedfældet i et fælles charter, hvor vi sammen sætter en fælles retning for fremtidens ældrepleje.
- I charteret slår vi fast, at der skal holdes en hånd under velfærden. At ældreplejen skal have fokus på nærvær, livskvalitet og omsorg. Og at de gode løsninger skal vokse frem fra hverdagens erfaringer – ude på plejehjemmene og i hjemmeplejen. Det er nemlig ikke altid os på Christiansborg, der bedst ved, hvordan man tilrettelægger en hverdag. Det ved de ældre og de ansatte bedst selv.

[Penge til 1.000 nye medarbejdere]

- Større arbejdsglæde kommer, når vi giver plads til fagligheden. Vi tror, at en større arbejdsglæde vil få flere til at søge mod sosu-uddannelserne. Men der er brug for at sætte ekstra turbo på.
- Derfor har vi afsat midler til, at kommunerne over de næste år kan ansætte over 1.000 nye medarbejdere i ældreplejen og samtidig sende et tilsvarende antal medarbejdere i uddannelse som social- og sundhedshjælpere eller social- og sundhedsassistenter. Til næste år får kommunerne 450 mio. kr. - et beløb, der stiger 500 mio. kr. årligt fra 2024.
- På den måde får vi både flere medarbejdere ude i ældreplejen, og hæver samtidig uddannelsesniveaueet. Vi opruster også på en anden front. Nemlig ved at give en stor flok ledige over 30 år et lidt større incitament til at gå sosu-vejen. Vi tilbyder dem 110 procent af dagpengesatsen i stedet for SU under uddannelsen.

[SSA - Indsatser mod ensomhed]

- Med efterårets aftale om udmøntning af reserven har vi bl.a. sat fokus på ensomhed, som vi ved har alvorlige konsekvenser for den enkelte og for samfundet.
- Ensomhed er en samfundsudfordring, der går på tværs af aldersgrupper, sektorer og faggrupper. Vi satte i

regeringens finanslovsudspil en national ensomhedsstrategi på dagsordenen, og jeg er glad for, at vi sammen med aftalepartierne har afsat over 24 mio. kr. til en national ensomhedsstrategi og - som led heri - et nationalt ensomhedspartnerskab, der skal indsamle viden og understøtte en national indsats på området.

- Samtidig har vi med reserveaftalen også sat specifikt fokus på ensomhed blandt ældre. Derfor har vi på reserven afsat over 16 mio. kr. til indsatser, der kan modvirke ensomhed blandt ældre – især ældre mænd - ud over de over 24 mio. kr., vi altså har afsat til en national ensomhedsstrategi.
- Derudover har vi i reserveaftalen også prioriteret en række andre initiativer, der skal højne kvaliteten i ældreplejen og give de ældre mere selvbestemmelse. Fx midler til indsatser, der understøtter, at modtagere af hjemmehjælp får større indflydelse på hjælpen (fx selvvisitation) samt midler til nedbringelse af sygefraværet.

[Covid-19 indsatser]

- For mange ældre har risikoen og angsten for at blive alvorligt syge med COVID-19 betydet yderligere isolation og ensomhed. Jeg er glad for, at vi med adskillige brede aftaler fik afsat penge til en række organisationer, der så igen kunne række ud til ældre og udsatte. Og på finansloven blev der afsat en halv milliard kroner til sociale og kulturelle oplevelser til den samme gruppe borgere.

[Brug for bund under velfærden - Velfærdslov]

- De nævnte initiativer er alle vigtige og relevante i forhold til ønsket om samlet set at styrke vores ældrepleje. Men – vi løser ikke det grundlæggende problem i vores ældrepleje. Nemlig, at kommunerne er presset på deres økonomi, fordi pengene ikke er fulgt med i takt med den demografiske udvikling.
- Det siger sig selv, at det ikke er muligt at bevare en værdig ældrepleje for de samme midler, når antallet af ældre i disse år stiger voldsomt.
- Regeringen ønsker at holde hånden under velfærden. Det er også derfor, at vi har indgået tre meget solide

økonomiaftaler med kommunerne. I alt er der med de tre økonomiaftaler tilført 4,6 mia. kr. til den kommunale velfærd. Det er mere end i de 10 forudgående år – tilsammen!

- Derudover har vi løftet ældreområdet med millioner af kroner i finanslovsaftalerne for 2020 og 2021.
- Og så sent som i mandags indgik regeringen en finanslovsaftale med SF, Radikale Venstre, Enhedslisten, Alternativet og Kristendemokraterne, hvor vi bl.a. er enige om at prioritere en ramme på 125 mio. kr. årligt i perioden 2022-2025 til mere værdig ældrepleje.
- Derudover har vi fremsat forslag til en velfærdslov, som forpligter nuværende og fremtidige regeringer til at sørge for, at pengene følger med, når der kommer flere ældre og børn. Ifølge Finansministeriets beregninger vil det betyde et løft af velfærdsøkonomien, og herunder også ældreplejen, med i alt 8,5 mia. kr. frem mod 2025, svarende til den demografiske udvikling. Det er helt afgørende for, at velfærden ikke udhules, når der i de kommende år kommer flere ældre.
- Hvis pengene ikke følger med, forsættes udhulingen af vores velfærd og vores ældrepleje, og så kommer vi til at se endnu flere eksempler på omsorgs- og plejesvigt. Det kan vi ikke være bekendt.
- Derfor er velfærdsloven helt afgørende for, at vi får løftet ældreplejen, og så vi fremadrettet sikrer en værdig ældrepleje præget af faglighed, omsorg og nærvær.

[Udfordring af de borgerliges position i fht. velfærdslov]

- Vi løser ikke alle problemerne i ældreplejen blot ved at sikre flere penge til området. Men at pengene – og antallet af medarbejdere – følger med, når vi bliver flere ældre, er en fuldstændig grundlæggende forudsætning for en værdig ældrepleje.
- Vi skal udvikle – ikke afvikle vores velfærd.
- Derfor synes jeg også, at det er forstemmende at høre på de borgerlige, som på den ene side kritiserer regeringen for den virkelighed, der findes i visse del af vores ældrepleje, og som på den anden side ikke vil være med til at fremtidssikre vores velfærd på ældreområdet.

- Jeg kan ikke tolke det anderledes end, at det betyder, at de borgerlige ønsker at fastholde den udvikling, de selv stod for, da de selv sad i regering: En udvikling, hvor velfærden udhules år for år, og hvor kommunerne derfor starter hvert år med at skulle finde besparelser. På kernevelfærden. På plejen og omsorgen for de ældre. Og hvor man til efterårets finanslovsforhandlinger via puljemidler forsøger at lappe på situationen. Bl.a. med nye køkkener på plejehjemmene.
- Forstå mig ret – det er godt med nye køkkener og frisklavet mad på plejehjemmene. Men nye plejehjemskøkkener kan ikke opveje for de nedskæringer, der er blevet gennemført i hjemmehjælpen og plejen til de ældre rundt om i kommunerne. Fordi man under den tidligere regering ikke ville lade pengene følge med, når der kom flere ældre. Man kørte endnu i flere år med direkte minusvækst i økonomiaftalerne med kommunerne.
- Vi mener, at det skal være trygt at blive gammel i Danmark. Når man efter et langt liv får brug for fællesskabets hjælp til at klare hverdagen, så skal hjælpen og støtten være der.
- Det kræver, at vi sørger for, at pengene følger med, når der kommer flere ældre, så velfærden ikke udhules. Og det uanset, hvilken farve regeringen har.
- Det har jeg egentlig længe troet, at både Venstre og Dansk Folkeparti ønskede. Det var i hvert fald det, de lovede danskerne i valgkampen – at pengene selvfølgelig skulle følge med det stigende antal ældre og børn.
- Men jeg må jo konstatere, at Venstre og Dansk Folkeparti har ændret holdning.
- Og jeg forstår det ganske enkelt ikke. For vi har råd til at holde hånden under velfærden. Vi har råd til at sikre en værdig, omsorgsfuld og nærværende ældrepleje i fremtiden. Hvis vi vil.
- Det har vi blandt andet, fordi vi med velfærdsforliget fra 2006 aftalte at lade pensionsalderen stige i takt med levealderen. Så vi kunne få råd til velfærden i fremtiden. Så pengene til velfærden er der altså. Men man kan selvfølgelig ikke både bruge dem til skattelettelse, og så samtidig også bruge dem til fremtidens velfærd.
- Jeg finder det dybt bekymrende, at de borgerlige ikke vil forpligte sig til at holde hånden under velfærden. Og jeg ser meget frem til, at vi kan bruge debatten i dag til at få de

borgerliges bud på, hvordan vi fremtidssikrer vores ældrepleje.

[Opgør med dokumentation, centralisering og overstyring]

- Som tidligere nævnt, så løser vi ikke udfordringerne i vores ældrepleje alene med flere penge og flere ressourcer.
- Vores velfærd skabes først og fremmest i relationerne mellem de ældre, deres pårørende, plejepersonalet og ledelsen. Den relation skal der gøres endnu mere plads til.

[Opgør med unødvendig dokumentation]

- Derfor er der brug for at se på, om vi kan mindske noget af den dokumentation og registrering, som mange medarbejdere oplever fylder mere og mere, og som tager tiden fra kerneopgaverne.
- Der er mange gode grunde til, at der er procedurer og krav til registreringer, men vi er nødt til at stoppe op og se på, hvad der er nødvendig dokumentation, og hvad der kan undværes.

[Eksempel fra kommune med sekvensbaseret pleje]

- Forleden var jeg på besøg på et plejehjem. Her fortalte plejehjemslederen mig, at det indimellem sker, at medarbejderne må afbryde opgaven med at give en beboer tøj på, eksempelvis fordi beboerne er trætte og gerne vil vente lidt.
- Det er så sådan, at medarbejderen ifølge kommunens procedurer skal notere alle sådanne afbrydelser, i stedet for at nøjes med at notere, når opgaven er udført.
- Det synes jeg er et eksempel på komplet meningsløs dokumentation, der også tager tid fra borgeren.

[Opgør med centralisering og overstyring]

- På Christiansborg har vi i mange år været tilbøjelige til at forsøge at løse lokale problemer med central lovgivning.
- Hver gang vi hører om noget, der ikke er, som det skal være, skynder vi os at lovgive os ud af det i stedet for at

stole på, at ledelsen tager hånd om problemet. Det skal vi gøre op med. Tilliden og den sunde fornuft skal tilbage.

- Vi skal turde sætte medarbejderne fri, og vi skal stole på medarbejdernes faglighed, som de har opnået gennem uddannelse og erfaring. Have tillid til, at medarbejderne kan træffe de rigtige beslutninger i den konkrete situation. Vi skal skabe rum for, at de gode løsninger kan vokse frem fra hverdagen, og vi skal stoppe for yderligere centralisering i ældreplejen.
- Det kræver mod fra os alle, men vi må holde op med at tro, at vi kan detailregulere os til en bedre ældrepleje. Velfærd skabes ikke af regler og kontrol, men i mødet mellem borger og medarbejder.

[Afrunding]

- Vi skal tilbage til kernen i ældreplejen – plejen, omsorgen og nærværet. Hvor dem, det handler om – de ældre og deres pårørende – kommer i centrum, og hvor medarbejderne får rum til at bruge deres faglighed.
- Det sker ikke ved hurtige snuptagsløsninger – det kræver et langt sejt træk, og det er der er almindelig enighed om også blandt de forskellige aktører på området. Her er der bred enighed om, at der er sat en bevægelse i gang ude omkring i forhold til at gentænke ældreplejen.
- Det kræver tålmodighed fra os alle, hvis vi skal lykkes med at sætte en helt ny retning for ældreplejen. Men vi er i gang. Spørgsmålet er så bare, om de borgerlige er villige til at gå med.
- Tak for ordet.